

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-39)

24 MART DÜNYA TÜBERKÜLOZ (VEREM) GÜNÜ (2024)

Tüberküloz (Verem) hastalığı nedir?

Tüberküloz (Verem) hastalığı "*Mycobacterium tuberculosis*" ismi verilen bir bakterinin solunum yoluyla alınması ile ortaya çıkan bir bulaşıcı hastalıktır. Tüberküloz aileden kalıtsal olarak geçmemektedir. Tedavi edilmediğinde ağır sağlık sorunlarına neden olabilmekte, ölüme sonuçlanabilmektedir.¹

Tüberküloz (Verem) nasıl bulaşmaktadır?

Dünyada binlerce yıldır var olduğu bilinen bu bakteri hasta kişilerin öksürmesi, hapşırması, konuşması sırasında oluşan damlacıklar içinde havaya atılmaktadır. Tüberküloz bakterisinin içinde bulunduğu bu damlacıkların solunması ile bu mikroplar sağlıklı bireylere bulaşmakta ve hastalığa neden olmaktadır. Ancak bazı durumlarda vücuda giren bakteriler kişiyi hastalandırmaksızın sessiz durumda kalabilmekte ve vücut direncinin düştüğü bir anda hastalık oluşturabilmektedir. Hastalık gelişme riskinin en yüksek olduğu dönem bu mikropla karşılaşıldıktan sonraki ilk iki yıldır.¹

Tüberküloz (Verem) hastalığı hangi şikayetlere veya bulgulara neden olmaktadır?

Hastalığın etkilediği organlara göre kişilerde farklı belirti ve bulgular ortaya çıkabilmektedir:

- ✓ **Genel yakınmalar:** Halsizlik, iştahsızlık, kilo kaybı, çocuklarda kilo alamama, gece terlemesi sık karşılaşılan genel yakınmalardır.
- ✓ **Solunum sistemi yakınmaları:** Öksürük, balgam, öksürükle kan tükürme, göğüs-sırt-yan ağrısı, nefes darlığı gibi belirtiler görülebilmektedir. Gırtlak bölgesinin etkilendiği durumda ses kısıklığı da görülebilmektedir.
- ✓ **Diğer organları tutan verem hastalığı:** Bakterinin etkilediği organ ve sistemlere ait bulgular (lenf bezi büyümesi, idrarda kan, eklemde şişlik vb.) ortaya çıkabilmektedir.

İki-üç haftadan uzun süren ve tedaviye rağmen geçmeyen öksürükte bu hastalıktan şüphelenmek ve mutlaka hekime başvurmak gerekir.²

Tüberküloz (Verem) hastalığı nasıl tedavi edilmektedir? Hasta bireylerin nelere dikkat etmesi gerekir?

Tüberküloz hastalarının erken tanısı ve etkili tedavisi önemlidir. Düzenli ve yeterli tedavi ile de hastalık tümüyle iyileşir. Tedavi olmayan, tedavisini düzenli sürdürmeyen hastalarda bu hastalık öldürücü olabilir.²

Ülkemizde Tüberküloz tedavisi ve takibi Verem Savaş Dispanserleri aracılığı ile herkese ücretsiz sunulmaktadır.²

Tüberküloz hastalığının ilaç tedavisi dışında bir tedavisi yoktur. Günümüzde verem mikrobunu öldüren çok güçlü ilaçlar vardır. Mikropları etkili bir şekilde öldürmek ve ilaçlara direnç gelişimini önlemek için çoklu ilaç tedavisi verilmektedir. Bu tedavinin süresi en az altı aydır. İlaçların düzenli ve yeterli süre

¹ [internet]

[https://toraks.org.tr/site/resources/aegrotaciones/p/4#:~:text=Genel%20Bilgiler,genetik%20\(%C4%B1rsi\)%20olarak%20ge%C3%A7mez](https://toraks.org.tr/site/resources/aegrotaciones/p/4#:~:text=Genel%20Bilgiler,genetik%20(%C4%B1rsi)%20olarak%20ge%C3%A7mez). Erişim:14.03.2024

² [internet] <https://www.ekmud.org.tr/haber/497-dunya-tuberkuloz-gunu#:~:text=D%C3%BCnnya%20n%C3%BCfusunun%20yakla%C5%9F%C4%B1k%20d%C3%B6rtte%20biri,%C3%BCretken%20ya%C5%9F%20grubundaki%20eri%C5%9Fkinleri%20tutmaktad%C4%B1r>. Erişim:15.03.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-39)

kullanılması gereklidir. İlaçların düzensiz kullanımı ya da erken kesilmesi durumunda hasta iyileşmeyebilir; kişi çevresine mikrop bulaştırmayı sürdürebilir, ilaçlar etkisiz hale gelebilir (ilaç direnci gelişebilir) veya hastalık nüks edebilir.³

Düzenli tedavi ile haftalar içinde genellikle hasta kişilerin neden olduğu bulaştırıcılık biter. **Tüberküloz hastalarının bulaştırıcı olduğu dönemde cerrahi maske kullanması gereklidir.** Bulaşma açısından en riskli kişiler hastayla uzun süre aynı ortamda bulunan aile bireyleri ve yakın temas içinde bulunduğu kişilerdir. Kaşık, çatal, bardak gibi yemek gereçleri, giysiler, çarşaf lar gibi eşyalarla bulaşma olmaz. Hastanın kullandığı çatal, bıçak, kaşık, bardak, tabak ve diğer eşyaları için her zamanki temizlik işlemleri yeterlidir. Verem mikrobunu, güneş görmeyen ortamlarda havada uzun süre canlı kalabilir. Güneşten gelen ultraviyole ışınlar verem mikrobunu kısa sürede öldürür. Bu nedenle insanların kalabalık olarak yaşadığı, havalandırılması yetersiz, güneş görmeyen ortamlar bulaşma için en riskli ortamlardır.¹ Verem hastasının güneş alan bir odada bulunmasına özen gösterilmeli ve oda sık sık havalandırılmalıdır. Toplumda öksüren her kişinin öksürürken ve hapşırırken mutlaka mendille ağzını ve burnunu kapatması gereklidir.²

Tüberküloz (Verem) hastalığı neden önemlidir?

Dünya üzerinde her yıl 10 milyon kişi tüberküloza yakalanmaktadır. Önlenebilir ve tedavi edilebilir bir hastalık olmasına rağmen her yıl 1,5 milyon kişi tüberkülozdan ölmektedir. Bu nedenle önemli bir halk sağlığı sorunudur. Tüberküloza yakalananların çoğu düşük ve orta gelirli ülkelerde yaşamaktadır, ancak tüberküloz dünyanın her yerinde mevcuttur. Tüm tüberküloz hastalarının yaklaşık yarısı 8 ülkede yer almaktadır. Bu ülkeler; Bangladeş, Çin, Hindistan, Endonezya, Nijerya, Pakistan, Filipinler ve Güney Afrika'dır.⁴

Türkiye'de kayıtlı tüberküloz hastası sayısı 2018 ve 2019 yıllarında yıllık 11 binden fazla iken 2020 ve 2021 yıllarında yıllık yaklaşık 9 bindir. COVID-19 salgını döneminde kayıtlı hasta sayısında düşüş meydana gelmiştir. Bu durumun başlıca nedenleri arasında tüberküloz kontrolü hizmetlerindeki aksamalar ve hastaların sağlık kurumlarına başvurmaması yer almaktadır. Salgın döneminde Verem Savaş Dispanserlerinin muayene sayıları, röntgen sayıları, bakteriyoloji çalışmaları, temaslı muayeneleri sayısında düşüş görülmüştür.⁵

Ülkemizde Tüberküloz, bildirim zorunlu bir hastalıktır. Tüm sağlık kurum ve kuruluşlarında tanı konulan hastaların 24 saat içinde ilgili İl Sağlık Müdürlüğü' ne bildirilmesi gereklidir. Tanı konulan tüm verem hastaları Verem Savaş Dispanserinde kaydedilir. Hastaların tanısı, tedavisi, takibi ve hasta kişi ile temas eden kişilere yönelik koruyucu tedaviler yine Verem Savaş Dispanserleri aracılığı ile sürdürülmektedir.⁶

Dünya Tüberküloz (Verem) Günü

Tüberküloz (verem) insanlık tarihinin en eski hastalıklarından biridir. Tarih boyunca zaman zaman salgınlara yol açan, ölümcül seyreden, Hipokrat'ın 'phytisis' (erime/tükenme) olarak tanımladığı bu hastalığın nedeninin bir mikroorganizma olduğunu Robert Koch, 24 Mart 1882' de göstermiştir. Böylece hastalığın tanı ve tedavisinin önü açılmış, 1940' lı yıllarda tüberküloz mikrobunu öldüren ilk ilaçlar

³ [İnternet] <https://asi.saglik.gov.tr/asi/liste/37-tuberkuloz-verem.html> Erişim:14.03.2024

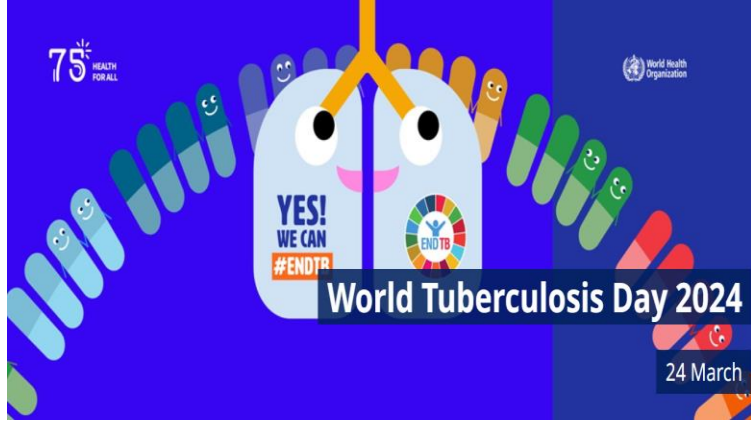
⁴ [İnternet] https://www.who.int/health-topics/tuberculosis#tab=tab_1 Erişim:14.03.2024

⁵ [İnternet] <https://toraks.org.tr/files/mf/site/2022/12/turk-toraks-dernegi-bildiri-7d664d97.pdf> Erişim:20.03.2024

⁶ [İnternet] <https://www.ekmud.org.tr/haber/497-dunya-tuberkuloz-gunu> Erişim:14.03.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2023/2024-39)

bulunmuştur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün önerisi ile, 1996 yılından beri 24 Mart tarihi 'Dünya Tüberküloz Günü' ilan edilmiştir. Bu tarihte yapılacak etkinliklerle hastalık için farkındalık yaratmak amaçlanmıştır.⁷

Dünya Sağlık Örgütü 2024 yılı Tüberküloz Günü temasını geçen yıl olduğu gibi **'Evet! Tüberkülozu bitirebiliriz'** ('Yes! We can end TB!') olarak tanımlamıştır.⁷

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tüberküloz hastalığının tüm dünyada yayılmasını önlemek adına 2015 yılında başladıkları Tüberkülozu sona erdirme stratejileri (The end TB strategy) ile 2035 yılına kadar tüberküloza bağlı ölümlerde 2015 yılına göre %95 azalma, tüberküloz yeni vakalarında %90 azalma ve tüberkülozdan etkilenen ailelerin hastalık nedeniyle yıkıcı boyutta maliyetlerle karşılaşmamasını amaçlamaktadır.⁸

Önlenebilir ve tedavi edilebilir bir hastalık olan Tüberküloz hastalığı konusunda bilinçlenmeli, şüpheli durumlarda sağlık kuruluşlarına başvurmalıyız. Bu hastalığa bağlı sağlık sorunlarını, yeti kayıplarını ve ölümleri hem ülkemizde hem Dünyada önleyebilmek, hastalıkla mücadelenin her aşamasına toplumun bir bütün olarak katılımı ile mümkün olacaktır.

⁷ [internet] <https://www.who.int/campaigns/world-tb-day/2024> Erişim:14.03.2024

⁸ [internet] <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HTM-TB-2015.19> Erişim:15.03.2024